

## ЛІНГВІСТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СЕМАНТИКО-ТЕКСТУАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

### **Сидоренко Ольга,**

кандидат педагогічних наук, доцент  
ORCID ID 0000-0002-5507-2867  
Сумський державний університет  
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40000, Україна  
[o.sadovnikova@journ.sumdu.edu.ua](mailto:o.sadovnikova@journ.sumdu.edu.ua)

### **Бондаренко Олена,**

кандидат філологічних наук  
ORCID ID 0000-0002-2369-774X  
Сумський державний університет  
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40000, Україна  
[ol.bondarenko@journ.sumdu.edu.ua](mailto:ol.bondarenko@journ.sumdu.edu.ua)

### **Сипченко Інна,**

кандидат наук із соціальних комунікацій  
ORCID ID 0000-0003-3323-3786  
Сумський державний університет  
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40000, Україна  
[i.sypchenko@journ.sumdu.edu.ua](mailto:i.sypchenko@journ.sumdu.edu.ua)

***Анотація.** У статті наведено лексичне тлумачення юридичних понять «виправдовування збройної агресії», «визнання правомірною збройної агресії» та «заперечення збройної агресії», наведено приклад семантико-текстуального дослідження медіаповідомлення із застосуванням лінгвістичної інтерпретації юридичних термінів.*

*Запропонована модель практичного застосування лінгвістичної інтерпретації юридичних термінів у вирішенні завдань семантико-текстуальної експертизи мовлення визначається етапами семантико-текстуального дослідження спірних текстів: 1) тлумачення юридичних термінолексем шляхом семантичного аналізу їх компонентів; 2) встановлення об'єктивного змісту висловлювань засобами лексико-семантичного та понятійно-змістового аналізу з подальшим встановленням семантичної кореляції змісту висловлювання та лексичного тлумачення правових понять; 3) визначення актуального смислу ключових слів повідомлення через застосування контекстуально-інтерпретаційного методу, що дає змогу розширити концептуальний зміст досліджуваних явищ; 4) встановлення ключових слів, логіко-граматичних зв'язків в межах комунікативного акту, засобів міжфразового зв'язку в тексті повідомлення для визначення причинно-наслідкових відношень в об'єктивному змісті повідомлення як аргументації правомірності збройної агресії.*

***Ключові слова:** семантико-текстуальне дослідження, юридична термінологія, лінгвістична експертиза.*

## LINGUISTIC INTERPRETATION OF LEGAL TERMINOLOGY IN SEMANTIC-TEXTUAL RESEARCH

---

© Sydorenko O., Bondarenko O., Sypchenko I., 2022

**Sydorenko Olha,**

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

ORCID ID 0000-0002-5507-2867

Sumy State University

Rymaskogo-Korsakova Str., 2, 40007, Sumy, Ukraine

[o.sadovnikova@journ.sumdu.edu.ua](mailto:o.sadovnikova@journ.sumdu.edu.ua)

**Bondarenko Olena,**

Candidate of Sciences in Philology

ORCID ID 0000-0002-2369-774X

Sumy State University

Rymaskogo-Korsakova Str., 2, 40007, Sumy, Ukraine

[ol.bondarenko@journ.sumdu.edu.ua](mailto:ol.bondarenko@journ.sumdu.edu.ua)

**Sypchenko Inna,**

Candidate of Sciences in Social Communications

ORCID ID 0000-0003-3323-3786

Sumy State University

Rymaskogo-Korsakova Str., 2, 40007, Sumy, Ukraine

[ol.bondarenko@journ.sumdu.edu.ua](mailto:ol.bondarenko@journ.sumdu.edu.ua)

**Abstract.** *The article provides a lexical interpretation of the legal concepts of "justification of armed aggression", "recognition of armed aggression as legitimate" and "denial of armed aggression", an example of a semantic-textual study of a media message using linguistic interpretation of legal terms is given.*

*The proposed model of practical application of linguistic interpretation of legal terms in solving the tasks of semantic-textual examination of speech is determined by the stages of semantic-textual research of controversial texts: 1) interpretation of legal terminemes by means of semantic analysis of their components; 2) establishing the objective content of statements by means of lexical-semantic and conceptual-content analysis, followed by establishing the semantic correlation of the content of the statement and the lexical interpretation of legal concepts; 3) determination of the actual meaning of the key words of the message through the application of the contextual-interpretive method, which makes it possible to expand the conceptual content of the studied phenomena; 4) establishing key words, logical-grammatical connections within the communicative act, means of inter-phrase communication in the text of the message to determine cause-and-effect relationships in the objective content of the message as an argument for the legality of armed aggression.*

**Key words:** *semantic-textual research, legal terminology, linguistic expertise.*

**Вступ**

Мовленнєві твори сьогодні все частіше стають предметом судового розгляду, оскільки вони можуть містити ознаки злочинів і правопорушень, скоєних у формі слова. У зв'язку з цим практика судочинства потребує залучення спеціальних лінгвістичних знань, тобто виконання лінгвістичної експертизи тексту. Дослідження в площині лінгвістичних експертиз є актуальними та мають суспільно важливе значення. Одним із нових напрямків у галузі прикладної лінгвістики є семантико-текстуальна експертиза мовлення, яка проводиться з метою роз'яснення та точного визначення змісту продуктів мовленнєвої діяльності, визначення емоційної оцінки в тому чи іншому висловлюванні, для встановлення негативної інформації, аналізу семантичного ядра та з'ясування всіх можливих лексичних значень, визначення відповідності та адекватності передачі думки в тексті висловлювання людини. З огляду на сказане лінгвістичне дослідження покликане аналізувати власне вербальну складову спірного матеріалу. Лінгвістична експертиза ґрунтується на застосуванні лінгвістичних знань у галузі мови та права. Відповідно до Інструкції про призначення

та проведення судових експертиз та експертних досліджень (1998) у межах судової лінгвістичної експертизи мовлення забороняється вирішувати питання, які виходять за межі спеціальних знань експерта, та з'ясовувати питання права. Відтак завдання взаємної адаптації лінгвістичного та юридичного понятійно-методологічного апарату, встановлення прямих кореляцій між фактами мови та фактами права є актуальним для фахівців у ситуації, коли одна сторона формулює питання щодо спірного тексту, інша проводить її дослідження, у зв'язку із чим вся юридична термінологія, використана для розв'язання задач семантико-текстуальних досліджень, має розглядатися в межах виключно лінгвістичних видів аналізу. При цьому варто наголосити, що лінгвістичне тлумачення юридичної термінології в тексті нормативного акта не є тлумаченням власне змісту правової норми. Лінгвістична інтерпретація юридичного терміна – це джерело спеціальної (експертної) інформації, необхідної для ухвалення рішення щодо визначення напрямку дослідження й правомірності отриманих висновків.

Питання лінгвістичної інтерпретації правових понять, вербалізованих у юридичній термінології у вітчизняній лінгвоекспертології розглядаються в контексті з'ясування окремих питань методики семантико-текстуальних досліджень, як-то текстуальних джерел інформації пропагандистського характеру (С. Долинківська, І. Ткачук, Т. Кривак), семантико-текстуальних досліджень мовленнєвого акту «Погроза» (Л. Свиридова, Є. Ковкіна, Н. Дідушок). Розуміння сутності термінологічно-мовної експертизи нормативних правових актів представлено в монографії М. Любченко, наукові аспекти аналізу юрислінгвістичної проблематики репрезентували Л. Шевченко, Д. Дергач, Д. Сизонов, І. Шматко. Терміносистему як спосіб мовлення пізнавального досвіду в комунікативно-прагматичному просторі розглядав Яремко Я. П. Категоріально-поняттєву структуру термінологічних досліджувала О. Сидоренко. Актуальність роботи визначається, з одного боку, зміщенням акценту в дослідженні правових понять, експлікованих юридичними термінологіями, із семасіологічної в комунікативно-прагматичну площину, а з іншого, потребами потрактування семантики правової термінології в лінгвістичному аспекті для розв'язання практичних задач лінгвоекспертології.

**Мета** публікації – визначити етапи практичного застосування лінгвістичної інтерпретації юридичних термінів у вирішенні завдань семантико-текстуальної експертизи мовлення.

#### **Матеріали та методи дослідження**

У роботі застосовувалися такі методи: 1) описовий метод, що дав змогу схарактеризувати лексико-семантичні властивості юридичних термінів; 2) аналіз словникових дефініцій та компонентний аналіз застосовувався для встановлення лексико-семантичного обсягу термінологічних слів; 3) контекстуально-інтерпретаційний метод – для визначення актуального смислу слова. Фактичним матеріалом дослідження стали окремі юридичні термінологічні й терміносполуки нормативно-правових актів чинного законодавства України, тексти повідомлень соціальних месенджерів.

#### **Обговорення**

3 березня 2022 року в Україні ухвалено Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції». З-поміж інших законів воєнного часу він став одним із найактуальніших... Адже, як влучно висловився кореспондент АрміяInfofm Володимир Поліщук [4], «отруївши несамовитою брехнею про українських «нацистів, фашистів і наркоманів» понад 80 відсотків своїх громадян, рашистські трибуни не покидали надію суттєво вплинути й на нашу свідомість. Попри звірства агресора, згвалтованих та вбитих мирних жителів, зруйновані ракетами «недобратів» будинки, дехто з наших земляків й досі марить “руським міром”». Саме для тих, хто «перебуває у цьому тривалому

гіпнотичному стані або свідомо просуває ворожі наративи», розділ XIX Кримінального кодексу України було доповнено статтею 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників». Відповідно до змісту цієї статті перед експертом-лінгвістом ставиться завдання з'ясувати, чи містяться в спірному тексті висловлювання у формі виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році. Для того, щоб вирішити поставлене завдання передусім необхідно визначити семантичний обсяг понять терміносполучень, зокрема «*виправдовування збройної агресії*», «*визнання правомірною збройної агресії*» та «*заперечення збройної агресії*», тобто інтерпретувати юридичний термін відповідно до загальнономовного словника.

Юридичний термін – це «слово або словосполучення, що виражає поняття із правової сфери суспільного життя і має визначення (дефініцію) в юридичній літературі (законодавчих актах, юридичних словниках, науково-правових працях). Юридичний термін співвідноситься із правовим поняттям як першоелементом правового знання і слугує його знаковою (мовною) моделлю, репрезентованою у звуковій та літерній формах [8, С. 471]. Юридичні терміни, мовні за своєю сутністю, є опорними точками в процесі пізнання правових явищ, являють собою основний, найбільш інформаційний шар лексики мови законодавства, що сприяє точному та ясному формуванню правових актів. Термінологізація загальнолітературних слів відбувається двома способами: 1) моносемічне слово літературної мови стає основою для утворення моносемічного терміна з глибшим та широким за змістом значенням; 2) термінологічне значення розвивається на основі одного зі значень полісемічного слова також шляхом розширення та поглиблення його змісту, що у свою чергу передбачає можливість інтерпретаційних варіантів лексем, що входять до складу терміносполучки, яка за своєю природою в межах галузевого знання має сприйматися однозначно. У такому разі маємо розрізняти тлумачення терміна в правовому аспекті, що має на меті подолання неясності правової норми, й суто лінгвістичному, семантико-понятійному. У юридичній літературі визнається, що тлумачення починається з аналізу мовного вираження норми права. Під час тлумачення маємо справу саме з мовною категорією – нормативними висловлюваннями законодавця, оскільки мова права не відрізняється від літературної з погляду використання мовних структур, зокрема синтаксичних. Водночас є деякі семантичні відмінності, актуалізовані специфічною мовленнєвою ситуацією, що закономірно обмежує розмаїтість об'єктивних смислів (предметів думки), за одночасного зростання різноманітності ознак «предметів думки». Це, природно, спостерігається і в законах. Законодавець із багатьох значень слова вибирає одне. Використовуючи слова під час формулювання норми права, він актуалізує його у мовній ситуації, надаючи слову самим контекстом певного значення. Звідси виникає необхідність тлумачення та формулюється його правило: визначати значення слова тільки в його контексті, мовній ситуації [3, С. 25]. Варто зауважити, що власне лінгвістичне тлумачення юридичного терміна і правове часто не збігаються – вокабулярне значення може більшою або меншою мірою відрізнятися від авторських інтенцій – задуму законодавця, а отже вони можуть мати різне референтне значення при спільному денотативному.

Розкриємо семантико-понятійне значення терміносполучень «*виправдовування збройної агресії*», «*визнання правомірною збройної агресії*» та «*заперечення збройної агресії*». Зміст висловлювань визначається лексичними значеннями їх ключових слів. Згідно з лексикографічними джерелами (тут і далі тлумачення українських слів наводяться за Академічний тлумачний словник української мови):

*Виправдовування* – дія за значенням виправдовувати. У свою чергу, виправдовувати – 1) Визнаючи кого-небудь невинним, правим. 2) Доводити це; допускати можливість чого-небудь, робити допустимим що-небудь. Правий – 2) Справедливий. // Правильний. Справедливий – 2) // Який має законні підстави, достатньо підтверджений, обґрунтований. Можливість – 1) Здійсненність,

допустимість чого-небудь. Семантика виправдовування формується актуальним семантичним компонентом лексеми *‘виправдовувати’*, що у свою чергу, мотивується значенням лексеми *‘правий’*, у семантичній структурі якої міститься компонент *‘справедливий’* – «який має законні підстави». Зіставлення наведених тлумачень дає підстави для висновку, що *виправдовування* – це доведення законних підстав, можливості здійснення чого-небудь як правильного, справедливого.

*Правомірний* – 1) Який спирається на закони розвитку природи і суспільства, на право. 2) Виправданий, не випадковий. Право – 1) Законодавство; здійснювана державою форма законодавства, залежна від соціального устрою країни; 2) // Сукупність міжнародних угод, договорів, що регулюють взаємовідносини держав у певних питаннях. Семантика правомірності формується актуальним семантичним компонентом лексеми *‘правомірний’* – «виправданий, не випадковий», у свою чергу, семантика слова *‘не випадковий’* мотивується словом *‘випадковий’* – «не обумовлений якими-небудь закономірностями, такий, що виник без певних причин». Заперечення негативної ознаки через використання заперечної частки *не* дає підстави для висновку, що *не випадковий, правомірний* – це такий, що зумовлений якими-небудь закономірностями, виник з певних причин, що відповідають нормам права.

*Заперечення* – дія за значенням заперечити; спростування чого-небудь, невизнання існування, значення, доцільності чого-небудь. Існування – 1) наявність кого-, чого-небудь у дійсності. Синонімічними до *‘існування’* є лексеми *‘присутність’*, *‘факт’*. Факт – 1) Дійсна, не вигадана подія, дійсне явище; те, що сталося, відбулося насправді.

*Визнання* – дія за значенням визнавати: уважати дійсним, законним, стверджувати своєю згодою, позитивним ставленням право на існування кого-, чого-небудь.

*Збройний* – 1) Який відбувається, здійснюється з застосуванням зброї (про боротьбу, революцію і т. ін.).

*Агресія* – неспровокований збройний напад однієї держави на іншу з метою загарбання її території, ліквідації або обмеження її незалежності.

Вислів *«виправдовування збройної агресії»* в граматичному плані є поширеним словосполученням, до складу якого входить лексикалізоване словосполучення *‘збройна агресія’*, що семантично становить одне поняття, за значенням є еквівалентом одного слова. Відповідно до наведених тлумачень, лексеми *‘агресія’* та *‘збройна’* перебувають у гіперо-гіпонімічних відношеннях (сміслового включення) – мають спільний компонент в семантичній структурі, що актуалізується семантикою слова *«зброя»* – «сукупність засобів для ведення війни, воєнних дій; військового спорядження». Водночас таке поєднання семантично підпорядкованих слів є виправданим, оскільки елемент *‘збройна’* звужує обсяг поняття багатозначної термінолексеми *‘агресія’* і вказує на належність її до правової площини. Відповідно до наведених тлумачень слів лексикалізоване словосполучення *«збройна агресія»* – це неспровокований збройний напад однієї держави на іншу з метою загарбання її території, ліквідації або обмеження її незалежності.

Вислів *«виправдовування збройної агресії»* є двокомпонентною терміносполукою, у якому граматично головним компонентом є лексема *‘виправдовування’*, а залежним – *‘збройної агресії’*. Аналізований термін є лексичною сполукою, елементи якої пов’язані між собою за змістом, тому розглядається як цілісне семантичне утворення. У процесі лексико-граматичного аналізу шляхом зіставлення значень компонентів досліджуваного словосполучення, урахувавши значення слів, від яких вони походять, встановлено, що кожне слово в ньому вжите у прямому значенні. Отже, терміносполука *«виправдовування збройної агресії»* означає доведення законних підстав, можливості здійснення неспровокованого збройного нападу однієї держави на іншу з метою загарбання її території, ліквідації або обмеження її незалежності як правильного, справедливого.

Вислів *«визнання правомірною збройної агресії»* у граматичному плані є поширеним словосполученням, до складу якого входить лексикалізоване

словосполучення 'збройна агресія'. Аналізований вислів є трикомпонентною терміносполукою, у якій граматично головним компонентом є лексема 'визнання', а залежними – 'правомірною' та 'збройної агресії'. Аналізований термін є лексичною сполукою, елементи якої пов'язані між собою за змістом, тому розглядається як цілісне семантичне утворення. У процесі лексико-граматичного аналізу шляхом зіставлення значень компонентів досліджуваного словосполучення, урахувавши значення слів, від яких вони походять, встановлено, що кожне слово в ньому вжите в прямому значенні. Лексичний контекст надано для аналізу словосполучення актуалізує сему 'виправданий' (від виправдовувати) у семантичній структурі компонента «правомірний» – «доведення законних підстав». Отже, терміносполука «визнання правомірною збройної агресії» означає доведення законних підстав неспровокованого збройного нападу однієї держави на іншу з метою загарбання її території, ліквідації або обмеження її незалежності як такого, що має певні причини, є закономірним і спирається на правові норми.

Вислів «заперечення збройної агресії» у граматичному плані є поширеним словосполученням, до складу якого входить лексикалізоване словосполучення 'збройна агресія', що семантично становить одне поняття, за значенням є еквівалентом одного слова. Аналізований вислів «заперечення збройної агресії» є двокомпонентною терміносполукою, у якій граматично головним компонентом є лексема 'заперечення', а залежним – 'збройної агресії'. Аналізований термін є лексичною сполукою, елементи якої пов'язані між собою за змістом, тому розглядається як цілісне семантичне утворення. У процесі лексико-граматичного аналізу шляхом зіставлення значень компонентів досліджуваного словосполучення, урахувавши значення слів, від яких вони походять, встановлено, що кожне слово в ньому вжите у прямому значенні. Отже, термін «заперечення збройної агресії» означає невизнання, спростування факту неспровокованого збройного нападу однієї держави на іншу з метою загарбання її території, ліквідації або обмеження її незалежності.

Лінгвістична інтерпретація юридичних термінів дозволяє експерту-лінгвісту виявити в аналізованих ним текстах мовленнєві акти, предметний зміст яких корелює із семантичним обсягом наведених вище понять, при цьому виконати завдання в межах компетенції лінгвіста, не вдаючись до потрактування норм права.

Семантико-текстуальному аналізу підлягав текст публікації, яка була оприлюднена 07.05.2022 в соцмережі «ВКонтакте», такого змісту: *«Уважаемые друзья, я поддерживаю спецоперацию России в Украине. Для многих это может стать удивительным открытием. Да еще год назад я не поддерживал объединение России и Украины. Сейчас понимаю иного выхода нет. Да в России полно серьезных проблем и не исключено что мне как новому гражданину России придется так же их решать( а именно сейчас идет раздел Украины на части хотя еще месяца два назад речь шла просто о денацификации).То что происходит в стране это бандитизм уровня ИГИЛА...»*.

Під час стилістичного аналізу досліджуваного текстового матеріалу встановлено, що він належить до публіцистичного з елементами розмовного стилю російського мовлення. Відповідно до загальної методики семантико-текстуальних досліджень тлумачення ключових слів повідомлення трактується мовою тексту, оскільки при перекладі втрачається культурний зміст концептуальної інформації, зафіксований на різних рівнях семантичної структури, який реалізується у відповідному мовному контексті повідомлення.

Семантика збройної агресії Російської Федерації проти України в дискурсивно-змістовій площині повідомлення формується як ситуативно-історичним контекстом, що визначається датою публікації – 07.05.2022 (період активних воєнних дій Росії на території України), так і лексичними засобами. Так, складна лексема 'спецоперація Росії в Україні' має актуальне значення, мотивоване її складниками: 'спецоперація' – «разновидность специальных мероприятий силовых структур, в том числе вооружённых сил» (тут і далі тлумачення російськомовних слів

наводяться за Толковим словарем русского языка), 'Россия' – Российская Федерация, государство в Восточной Европе и Северной Азии, 'Украина' – держава у Східній Європі.

Об'єктивний зміст аналізованого висловлювання визначається лексичними значеннями його ключових слів. У лексикографічних джерелах містяться такі тлумачення ключових слів:

Поддерживать – перен. оказывать кому-либо или чему-либо помощь, выступать в чью-то защиту и т. п.

Спецоперация – разновидность специальных мероприятий силовых структур, в том числе вооружённых сил.

Раздел – действие по знач. глаг.: разделять, разделить, разделяться, разделиться. Разделяющее место, линия, делящая что-н. на части. Разделять – распределять между кем-л. или чем-л., давая, назначая каждому соответствующую часть.

Украина – держава у Східній Європі.

Денацификация – мероприятия по очищению государственной, общественно-политической и экономической жизни Германии от последствий господства фашистского режима с целью проведения демократического преобразования страны: предотвращение всякой нацистской деятельности и пропаганды; привлечение к суду лиц, виновных в военных преступлениях против мира и человечности, а также активных нацистов; удаление нацистов со всех постов и т.д. Фашизм – идеология крайне воинствующего шовинизма и расизма и практика порабощения (с частичным уничтожением поработенных народов, с превращением в рабов народом-победителем оставленных в живых побежденных народов), а также опирающиеся на эту идеологию политические течения, открытая политическая диктатура и репрессивный режим, направленные на подавление прогрессивных общественных движений и на уничтожение демократии; идеология превосходства над всеми другими нациями, возведенная в государственную и международную политику.

Бандитизм – преступная деятельность, связанная с пребыванием в составе вооруженных банд и в организуемых ими нападениях.

ИГИЛ – террористическая организация.

Шляхом контекстуально-інтерпретаційного, понятійно-змістового й лексико-семантичного аналізу встановлено, що в об'єктивному змісті повідомлення акцентується на тому, що адресантом підтримується військова агресія Росії проти України («спецоперація Росії в Україні»), яка мала на меті денацифікацію, тобто заходи щодо очищення України від фашистського режиму, від нацистів на всіх постах державної влади, від політичної диктатури і репресивного режиму, державної політики, в основі якої ідеологія нацизму. Ситуацію в Україні оцінено як бандитизм та тероризм, як розподіл її території між зацікавленими сторонами (контекстуально встановлювані як «Запад» і «Россия»).

Згідно з лексичним визначенням поняття «виправдовування збройної агресії», «визнання правомірною збройної агресії» у досліджуваному матеріалі встановлено таке висловлювання: *«Уважаемые друзья. я поддерживаю спецоперацию России в Украине. (... а именно сейчас идет раздел Украины на части хотя еще месяца два назад речь шла просто о денацификации). То что происходит в стране это бандитизм уровня ИГИЛА».*

Значення лексем 'спецоперація', 'раздел', 'денацифікація', 'бандитизм', 'ИГИЛ' є ключовими в аргументації правомірності збройної агресії Росії проти України. Семантика правомірності в лексичному контексті наведеного для аналізу повідомлення формується актуальним компонентом лексеми правомірний – «виправданий, не випадковий», у свою чергу, семантика слова 'не випадковий' мотивується словом 'випадковий' – «не обумовлений якими-небудь закономірностями, такий, що виник без певних причин». Заперечення негативної ознаки (заперечна частка не) дає підстави для висновку, що не випадковий, правомірний – це такий, що «зумовлений якими-небудь закономірностями, виник з

певних причин». Ураховуючи загальний зміст публікації, наявність в дискурсивно-змістовій площині семантики збройної агресії РФ та контекстуальний, семантичний і граматичний зв'язок речень в аналізованому фрагменті, можемо встановити між ними причинно-наслідкові відношення в їхньому об'єктивному змісті:

1) Російська Федерація здійснює збройну агресію (*«специперацію Росии в Украине»*), тому що в Україні фашистський режим, нацисти на постах державної влади, політична диктатура і репресивний режим, державна політика, в основі якої ідеологія нацизму.

2) Російська Федерація здійснює збройну агресію, тому що Захід має свої інтереси щодо території України.

На основі проведеного семантико-текстуального дослідження встановлено, що в тексті аналізованої публікації міститься висловлювання, виражене у формі виправдовування, визнання правомірною збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році.

У процесі семантико-текстуального дослідження стенограми інтерв'ю невідомого чоловіка в публікації користувача соціальної мережі «Facebook» від 29 травня 2022 року відповідно до лексичного трактування поняття «заперечення збройної агресії» було встановлено такі висловлювання *«... ты ж понимаешь что Украина у нас с тобой разная? У тебя фашистская Украина, а у меня нормальная. Ну вот к примеру, у нас в городе была тишина, покой, когда какие-то праздники милиция ходила, дорогу там перекроет и всё. А сейчас стоят дебилы с автоматами. Ты считаешь это порядок? До появления этих, ну как ваших «за украинцев» у нас была тишина и покой, а бардак был там. У нас люди на работу ходили, а там за бабки люди ходили на митинги или не так?»*. Контекстуально-інтерпретаційний, змістовий і лексико-семантичний аналіз дозволив встановити, що в об'єктивному змісті наведеного висловлювання наявна семантика заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, зокрема шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту. Так, соціально-історичний контекст повідомлення, сформований датою публікації – 29 травня 2022 року – вказує на те, що в змістовій площині аналізованого повідомлення наявний факт збройної агресії РФ проти України. Мовцю належить фраза *«Украина у нас с тобой разная»*. Використовуючи займенникове сполучення *‘у нас с тобой’*, він у такий спосіб виводить обговорюване питання за межі особистісних інтересів, надаючи йому більш вагомого суспільного значення: *‘нас’* від *‘мы’* «уживається на позначення групи людей, зв'язаних спільним походженням, заняттями, поглядами і т. ін., до якої входить і мовець». Водночас ситуативно-комунікаційний та лексико-семантичний контекст сполучення *‘у нас с тобой’* містить імпліцитно виражену опозицію «я-ти» щодо ситуації в Україні: *«Украина у нас разная»*, що на понятійно-змістовому рівні аргументується у фразі *«У тебя фашистская Украина, а у меня нормальная»*. Лексема *‘нормальная’* має позитивне оцінне значення, зокрема контекстуально визначається як загально визнаний, узаконений в певному соціальному середовищі порядок. Описуючи ситуацію, яка склалася до моменту мовлення, на що вказує минулий час дієслова *‘была’*, мовець висловлює фразу *«у нас в городе была тишина, покой, когда какие-то праздники милиция ходила»*, у якій функціонують лексеми з позитивним оцінним значенням *‘тишина’*, *‘покой’*. *«Нормальной»* Україні, приналежність до якої мовця встановлюється контекстуально, протиставляється Україна *«фашистская»*. Негативне оцінне значення лексеми *«фашистская»* характеризує Україну як таку, якій притаманна ідеологія вкрай войовничого шовінізму і расизму і практика поневолення (з частковим знищенням поневолених народів, з перетворенням на рабів народом-переможцем залишених у живих переможених народів). Оцінюючи ситуацію, яка за часом збігається із моментом мовлення, використано фразу *«А сейчас стоят дебилы с автоматами»*. Лексема *‘дебилы’* з актуальним значенням «тупа, нетямуща людина» контекстуально співвідноситься із словосполученням *«ваших “за украинцев”*», і дає негативну оцінку Україні *«фашистской»*. Риторичне



запитання «*Ты считаешь это порядок?*» у своїй семантиці містить ствердну відповідь про відсутність загальновибраного, узаконеного в певному соціальному середовищі порядку України «*нормальной*». Протиставлення двох соціальних поглядів, позначуваних як «*фашистская Украина*» та «*нормальная [Україна]*» посилюється через семантичне зіставлення «*работа - бабки*» у фразі «*У нас люди на работу ходили, а там за бабки люди ходили на митинги*», де «*работа*» має позитивний контекст «*трудиться, создавать, совершенствовать что-л.*», а «*бабки*», що є жаргонною назвою грошей, вказує на продажність і формує негативний образ представників іншої частини України – «*фашистской*». Отже, лексико-семантичним і контекстуально-інтерпретаційним аналізом встановлено, що в наведених висловлюваннях міститься семантика внутрішнього громадянського конфлікту. Ураховуючи те, що в ситуативному контексті аналізованого повідомлення наявний факт активної стадії збройної агресії РФ проти України, можемо встановити, що в тексті публікації наявні висловлювання у формі заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, зокрема представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту.

Контекстуально-інтерпретаційний, змістовий і лексико-семантичний аналіз дозволив встановити, що в об'єктивному змісті висловлювання «*Ты был в ЛНР? <...> / -я был когда была оккупация./ - господи, какая оккупация? Ты видел российские войска ? – нет. <...> От кого люди прятались в подвалах? – от украинской артиллерии...*» наявна семантика заперечення тимчасової окупації частини території України. На це вказує зміст і структура фрази «*господи, какая оккупация? Ты видел российские войска? – нет*». Риторично-питальні речення «*господи, какая оккупация? Ты видел российские войска?*», що за своїм функціонально-стилістичним призначенням є формою узагальнення загальновідомої або очевидної думки, семантично виражають ствердну відповідь: «*немає ніякої окупації*», «*немає російських військ*», переконливості такого висновку надає негативна категорична відповідь – «*нет*». Натомість вказується на присутність військової агресії на території ЛНР з боку України: «*От кого люди прятались в подвалах ? – от украинской артиллерии...*». Заперечення присутності російських військ, акцент на воєнних діях української сторони у наданому для аналізу тексті свідчить про те, що збройна агресія Російської Федерації подається як внутрішній громадянський конфлікт. На основі проведеного семантико-текстуального дослідження встановлено, що в аналізованому тексті містяться висловлювання, виражені у формі заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, зокрема представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, та заперечення тимчасової окупації частини території України.

### **Висновки та перспективи**

Модель практичного застосування лінгвістичної інтерпретації юридичних термінів у вирішенні завдань семантико-текстуальної експертизи мовлення визначається етапами семантико-текстуального дослідження спірних текстів: 1) тлумачення юридичних термінологічних шляхом семантичного аналізу їх компонентів; 2) встановлення об'єктивного змісту висловлювань засобами лексико-семантичного та понятійно-змістового аналізу з подальшим встановленням семантичної кореляції змісту висловлювання та лексичного тлумачення правових понять; 3) визначення актуального смислу ключових слів повідомлення через застосування контекстуально-інтерпретаційного методу, що дає змогу розширити концептуальний зміст досліджуваних явищ; 4) встановлення ключових слів, логіко-граматичних зв'язків у межах комунікативного акту, засобів міжфразового зв'язку в тексті повідомлення для визначення причинно-наслідкових відношень в об'єктивному змісті повідомлення як аргументації правомірності збройної агресії.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення 05.12.2022).
2. Кримінальний кодекс України (2341-III). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 28.11.2022).
3. Мінченко О. В. Юридіко-лінгвістична інтерпретація правових текстів: загальнотеоретичний аспект. Держава та регіони. Серія: Право, 2018 р., № 3 (61). С. 22–27.
4. Поліщук В. Виправдовуєш агресію рф — отримай до 8 років за ґратами. АрміяInform. 2 травня 2022. URL: <http://surl.li/dztct>
5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки матеріалів та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ М-ва юстиції України від 8 жовт. 1998 р. № 53/5 (зі змінами та доповн.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 09.12.2022).
6. Сидоренко О. П., Шовкопляс О. А. Термінологія у сфері кібербезпеки: загальні питання терміноутворення, систематизації та уніфікації. Сучасні інформаційні технології в кібербезпеці [Текст] : монографія / А. С. Довбиш, В. К. Ободяк, І. В. Шелехов та ін. ; за ред. В. К. Ободяка, І. В. Шелехова. Суми : СумДУ, 2021. С. 255-273.
7. Толковый словарь русского языка [Електронний ресурс]. URL: <http://tolslovar.ru/v9157.html> (дата звернення 05.12.2022).
8. Юридічна енциклопедія: У 6 т. / Національна академія наук України, Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 1. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. 672 с.
9. Юридічна термінологія: поняття, особливості, види: монографія. М. І. Любченко. Харків: ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ПРАВА ЛЮДИНИ», 2015. 280 с.
10. Юрислінгвістика: словник термінів і понять / уклад: Л. І. Шевченко, Д. В. Дергач, Д. Ю. Сизонов, І. В. Шматко / за ред. Л. І. Шевченко. К.: ВПЦ "Київський університет", 2015. 348 с.
11. Яремко, Я.П. (2017). Природа терміна у комунікативному контексті. Вісник Львівського університету. Серія філологічна, 64 (Ч. 1), 330–337.

## REFERENCES

1. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy [Elektronnyi resurs]. URL: <http://sum.in.ua/> (data zvernennia 05.12.2022).
2. Kryminalnyi kodeks Ukrainy (2341-III). Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia 28.11.2022).
3. Minchenko O. V. Yurydyko-lingvistychna interpretatsiia pravovykh tekstiv: zahalnoteoretychnyi aspekt. Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo, 2018 r., № 3 (61). S. 22–27.
4. Polishchuk V. Vypravdovuiesh ahresiiu rf — otrymai do 8 rokiv za gratamy. ArmiiaInform. 2 travnia 2022. URL: <http://surl.li/dztct>
5. Pro zatverdzhennia Instruksii pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen ta Naukovo-metodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky materialiv ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen : nakaz M-va yustystii Ukrainy vid 8 zhovt. 1998 r. № 53/5 (zi zminamy ta dopovn.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (data zvernennia: 09.12.2022).
6. Sydorenko O. P., Shovkopliash O. A. Terminolohiia u sferi kiberbezpeky: zahalni pytannia terminotvorennia, systematyzatsii ta unifikatsii. Suchasni informatsiini

- tehnolohii v kiberbezpeti [Tekst] : monohrafiia / A. S. Dovbysh, V. K. Obodiak, I. V. Shelekhov ta in. ; za red. V. K. Obodiaka, I. V. Shelekhova. Sumy : SumDU, 2021. S. 255-273.
7. Tolkovy slovar russkoho yazyka [Elektronnyi resurs]. URL: <http://tolkslovar.ru/v9157.html> (data zvernennia 05.12.2022).
  8. Iurydychna entsyklopediia: U 6 t. / Hatsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut derzhavy i prava imeni. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv: Ukr. entsykl., 1998. T. 1. / Redkol.: Yu.S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. 672 s.
  9. Iurydychna terminolohiia: poniattia, osoblyvosti, vydy: monohrafiia. M. I. Liubchenko. Kharkiv: TOV «VYDAVNYTsTVO PRAVA LIuDYNY», 2015. 280 s.
  10. Iurydslynhvistyka: slovnyk terminiv i poniat / uklad: L. I. Shevchenko, D. V. Derhach, D. Yu. Syzonov, I. V. Shmatko / za red. L. I. Shevchenko. K.: VPTs "Kyivskiy universytet", 2015. 348 s.
  11. Iaremko, Ya.P. (2017). Pryroda termina u komunikatyvnomu konteksti. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filolohichna, 64 (Ch. 1), 330–337.

*Received: 22 August, 2022*